

KERTINĖ
PARAŠTĖNuostabai niekad
nėra galo

Eiliuokime gyvenimą ar mirtį, džiaugsmą ar liūdesį, grožį ar bjaurastį — vienaip ar kitaip bus gerai, jei tik įvaizdžiai sudomins skaitytoją, išjudins jo ar jos poetinį imlumą. Žinia, imlumas priklauso nuo skonio ir išprusimo poezijos meno srityje.

Tad antraštė „nuostabai niekad nėra galo“ tinka kiekvienai originaliai gerai poezijai, nepaisant kokių temų ji beliestų — net ir žiaurias, kokią, susijusias su mirtimi. Tikrą poeziją rašo ne vien dvasia, bet ir kūnas. Taip — mūsų mirštantis kūnas.

Šiuos sakinius dėstydamas, turiau mintį Sigito Parulskio naujausia knyga *Mirusiųjų (eilėraščių)*, baltu aplanku „Baltų lankų“ leidyklos Vilniuje (1994) skoningai išleista. Jau šis išspausdinimo skaištus baltumas yra tam tikra priešybė turinį aprašomai bjaurasčiai. Štai būdingas pavyzdys: *seilėjosi jūros burna, skrandžio sultimis / vėmė, akmenius su skylėmis, mažas nuodėmių / ginas ant kaklo man. Arba: dabar motina sako: / tetos nosyje tarakonas lindėjęs // dabar mus ima pykinti: / numirėlių mūsų krašte suvalgyti įprasta.*

Citatomis drabstyti lyg ir netinka, nes šitaip jos atrodo daug kokčiai, negu būdamos knygos visumojė, kur jas globoja poeto pasaulėjauta — jo tiesos atvirumas gyvenimui ir mirtčiai. Prasto, grubaus žodžio savo parapijiečiams būrmas negailėjo ir Donelaitis. O čia Sigitas Parulskis rašo 20-ojo amžiaus sąmonės kalbą. Per daug nemituotą, nesistiebia į Mirties prasmės gvildinimo metafizikas. Jam labiau rūpi vaizdiniai, atėję iš rūpių, yrančios, kintančios tikrovės ar iš stebuklinių pasakų siurrealizmo, kur viskas įmanoma, kur reginio neužgožia dailūs simboliai ar pakili metaforika. Pailiustruosi kad ir šitokia eilėraščio „Kelonė traukiniu iš miesto. Su knyga“ ištrauka:

*Atvėsę kumpiai, nugarinės,
kruopos,
supjaustytos, raudonos — telyčios
ar Europos?
Du pedofilai glostosi stotelėj, —
kelintą valandą mirtis, kelintas
kelias?
Peronos šiukšlės, nuorūkos —
kur miesto meras,
neįsileiskit kiaulės! Hegzametras,
Homeras...*

Satyrškai drėbli natūra mene nėra naujiena. Regime ją fotografijose, tapyboje, prozoje (Antanas Škėma, Jurgis Kunčinas...). Bjaurasties yra ganėtinai ir nūdienėje Europos poezijoje. Lenkų poeto Stanisław Grochowiak (1934-1976) per atlydį susižavėjimas mirties ir bjaurumo motyvais buvo pavadintas „turpizmu“. Lotyniškai „turpis“ reiškia bjaurus, šlykštus, niekšiškas, žemas. Kadangi lenkiškai lavonas yra „trup“, tai Grochowiak'o poezijai buvo prikergtas ir „trupizmo“ terminas. Nemanau, kad Sigitas Parulskio mūzai tikėtų „lavonizmo“ žodis.

Lig šiol negaliu suvokti išeivijos „neornamentuotos kalbos generacijos“ poetų vardo. Ne jų poezija man kliūva; bet tas epitetas „neornamentuotos“. Šia antrašte, su žodžiu „augintiniai“ gale, 1962 metais išėjo Algimanto Mackaus knyga. Taip ir prasiėjo jų „neornamentuota“ rauda. Algimanto Mackaus, Liūnės Suteimos ir kitų „augintinių“ kalboje yra daug sielvartingų dėsnių. 20-ojo amžiaus negandoms, daug pakilių psalmiškos metaforikos, eleginio tono, užuojautos kenčiantiems. Tačiau jų kalba nei milimetru neperžengia „padoraus“ žodyno ribų. Nieko nėra „neornamentuotai“ užgaulaus, atgrausaus, šlykštaus. Jie nepažeidė tradicinio lestinimo. Žinia, rašė įjautrintai, su didele rimtimi, užsiangažavimu žmogui.

Sigitas Parulskis nesilaiko jokio įprasto puošnumo. Savitai panaudoja šiais laikais mėgiama „ardymo“ (dekonstrukcijos) stilišką. Parodo dalykus atvirkščius, sumaišo sąvokas, griebiasi visokių nesąmonių, eksperimentuoja su logika, sintakse, mielai bičiuliuoja su siurrealizmu, grotesku... Tikslas — priblokšti, sukvailinti skaitytoją, sudirginti pajautas, paryškinti kasdienės logikos nuzulintą protą. Jo paradoksai ne tik sukelia šypsni, bet ir mąstymą. Štai: *naktį mes esame apsirengę / dieną mes esame nuogi / vandeniu drąsiai žygiuojam / sausumoje žengiam žingsnį nuskeistam.* Arba eilėraštyje „Obuolys skyla į penkis dalis“:

*kiaušinio lukštas užmuša žmogų
nuluptos bulvės dangstosi krūtis
traukiniai begėdiškai išsiskėtę*

Kai kam gali atrodyti, kad visa tai tik keturvėjiškas išdaigavi-

Lietuvių meno ansamblis „Dainava“ mini auksinį jubiliejų

STASYS DŽIUGAS

Karo audros atbloškė i Vakaru Vokietiją, 1945 metų vasarą, pirmomis Hanau a. M. stovyklos dienomis, susiorganizavo dainų mylinčių jaunimo kolektyvas, su tautinio šokio vienetu, vadovaujant: V. Adomavičiui-Adoniui, St. Radzevičiūtei, J. Žemaičiui ir R. Jonynaiti-Gustaitienei. Tikslas: parodyti svetimiesiems lietuvių liaudies meną, supažindinti su mūsų tautos tradicijomis, priminti, kad mūsų tauta yra gyva, stovi kultūringų tautų eilėje, o jos žmonės — likę ten ir čia esą, nori gyventi laisvėje.

Meno ansamblio „krikštas“

Nepastovaus tremtinių gyvenimo šis vienetas buvo priverstas laikinai išsikirstyti. Bet 1946 metų pradžioje lietuviškos dainos ir tautinio šokio mėgėjai, nugalėdami nemažai sunkių kliūčių ir vargo, sudarė vienetą jau beveik iš 100 asmenų ir išsikovojo iš esamos valdžios pakenciamas sąlygas repeticijom. Tame organizavime, be kitų, daug širdies ir darbo įdėjo Ed. Daniliūnas. Pats sunkiausias darbas atiteko naujam dirigentui muzikui Broniui Jonušui ir tautinių šokių vadovei L. Valiukaiti. Tais pačiais metais, dėl nežinomų priežasčių, jai iš pareigų pasitraukus, tautiniams šokiams vadovauti buvo pakviestas Juozas Žygas. Sumanus ir kruopštus vadovų darbas davė vilties pasiekti savo tikslo. Po keturių mėnesių įtempto darbo (1946 m. birželio 9 d.) įvyko „kolektyvo krikštas“ — jis buvo pavadintas „Lietuvių meno ansamblis Dainava“. Šūkį pasirinko: „Su daina į laisvę“. Ta proga įvyko koncertas, kuris buvo visuomenės labai palankiai sutiktas.

Apie „Dainavos“ ansamblį suitelkę gausus rėmėjų būrys, o krikšto apeigose dalyvavo „kūmais“ šv. Sosto delegatas lietuviams Vokietijoje ir Austrijoje kan. Feliksas Kapočius, US armijos vyriausios būstinės Vokietijoje pulkininkas L. Adair, UNRRA direktoriai — Heath, Kaplan, do-

mas. O nei „Numirusiųjų“ eilėraštyse tikros rimties yra kur kas daugiau nei tų tariamai paikų akibrokštų. Kaip tik toje palykybėje, kad ir klevo žiūrėjime, kaip vaitoja mėsa tvankiame ir tamsiam kambary, gimsta filosofija apie regimą būitį ir būtį. Poetas, apraudojęs gražius žodžius, drąsiai ima kalbėti ir medituoti jau kur kas platesniu, skvarbesniu žodynu. Todėl ir mirties sąvoka, poetiškai nukelta nuo metafizinio puošnaus altoriaus, tampa tikroviškesnė ir labiau suprantama.

Pranas Visvydas

centas Simas Sužiedėlis, Lietuvos operos solistė Vlada Grigaitienė, pianistė E. Gaučienė, Amerikos lietuvių leitenantė M. Jovaitė ir amerikietis lietuvis B. Raudonaitis. Be to, „Dainavai“ daug padėdė nuoširdumo ir kiek galėdami rėmė stovyklos kultūros vadovai, kaip S. Sužiedėlis, J. Žilionis ir J. Jasiukevičius.

Po šio viešo didesnio koncerto ansamblis susilaukė gražios visuomenės pagarbos. Jis visuomet įvairindavo minėjimus, šventes ir savo koncertais sutikdavo ir sveikindavo žymius, garbingus svečius, kurie Hanau, kaip artimiausią stovyklą prie Frankfurto amerikiečių vyriausios kariuomenės būstinės, gausiai lankė.

Garsenybės, kurios klausėsi „Dainavos“

„Dainavos“ koncertų klausėsi garsiajame Nuernberg'o procese dalyvavę užsieniečiai žurnalistai, UNRRA generalinis direktorius generolas Morgan, JAV Raudonojo Kryžiaus pirmininkas O'Connor, Švento Tėvo atstovas vyskupas Al Muench, ministras Povilas Žadeikis, JAV Senato delegacijos nariai, kaip H. P. Cain ir JAV Teisingumo ministras McGrath, kurie yra įrašę i „Dainavos“ istoriją gražiausius atsiliepimus, linkėjimus bei sveikinimus. Ansamblis buvo pakviestas ir koncertavo amerikiečių igulų kariams, jų šeimoms, amerikiečių gimnazijai Frankfurte, vokiečių visuomenei Hanau, Bad Nauheio, Wiesbaden, Bonn, Koenigswinter ir kitur.

Religinės muzikos koncertams talkininkavo ansamblečiai solistai — Stasė Klimaitė, Juozas Raudonis ir Vytautas Adamkevičius. Taip pat buvo kviečiami solistai: A. Vilšinskaitė-Augustinavičienė, V. Grigaitienė, Stasys Raila, A. Sprindys ir smuikininkas prof. Vl. Motekaitis. Be to, įdainavo i

Lietuvių meno ansamblis „Dainava“, nuo 1950 metų įsikūręs Čikagoje, šiais metais mini savo 50 metų veiklos sukaktį.

plokšteles Frankfurto ir Briuselio radiofonams, kurie kartais paskleisdavo į platų pasaulį lietuviškų dainų melodijas.

Sekmadeniais ansamblis giedodavo stovyklos bažnyčioje, o su religine giesme ir tautine daina bei šokiais aplankė daug kitų lietuvių stovyklų. Tuo laiku daug parodė sumanumo ir rūpestingumo, tvarkant išvykas ir techninius reikalus, administratorius Kostas Miklaševičius ir ansamblio valdybos nariai: Ed. Daniliūnas, Alb. Dzirvonas, M. Krasauskas, J. Juozevičius, Edv. Augustaitis, J. Tamaliūnas, A. Jokubaitis, Sofija Dziugienė, K. Seliokas, E. Blinstrubienė, J. Dilys, P. Židonis, V. Malinauskas, J. Rimkūnas ir kiti.

Hanau lietuvių stovyklos vadovo dr. A. Gylio ir tremtinių globojančių įstaigų dėka nuo 1947 metų liepos mėnesio kolektyvo narių būklė pagerėjo. Ansamblis sustiprėjo naujomis jėgomis, pasiryžta pajauvinti dar vaidybiniu ir dekoratyviniu menu, susilauk-

ta talkininkų, kaip režisieriaus-aktoriaus Antano Škėmos, dailininkų K. Jezerskio ir J. Adomaičio. Ansamblis patraukė visų dėmesį savo nauju dainos ir šokio montažu Antano Škėmos „Kryžkelėje“.

200 koncertų

Emigracijai iš Vokietijos sparčiau pajudėjus, kolektyvui teko persiorganizuoti. 1949 metų pradžioje „Dainava“ susilaukė naujo vadovo muziko Stepo Sodeikos ir režisieriaus Gasparo Veličkos. Tuo laiku dirbti buvo nelengva, nes daugumas dainavičių jau buvo išvykę į JAV ar į kitus kraštus. Jų vieton stėjo nauji dainos mėgėjai ir muziko Stepo Sodeikos energingumu, o kolektyvo narių darbštumu bei pasiryžimu, ypatingai buvo pasiekta gražių laimėjimų lietuvių liaudies dainų ir meno srityje. Be kelių vykusių religinių koncertų, buvo pastatyti muzikiniai spektakliai — A. Merklio „Vestuvės be

piršlybų“, J. Krūmino „Pabaigtuvės“ ir M. Steikūnienės vaizdelis „Vaidilutės“. Koncertai — Frankfurte amerikiečių igulų kariams, jų ligoninėje — sergantiems, klubui „Lotos“, Hanau vokiečių visuomenei, vaikų sanatorijai, darbo kuopų kariams. Taip pat ansamblis dalyvavo programose įvairių minėjimų ir t.t. Stovyklas mažinant, kolektyvas iš Hanau buvo iškeltas į Kempten'ą. Ten „Dainava“ ir užbaigė savo veiklą Vakaru Vokietijoje, per penkerius metus duodama daugiau kaip 200 įvairių koncertų. „Dainava“ savo koncertais padarė didelį kultūrinį įnašą į tremties gyvenimo kasdienybę. Minėtini ir paskutiniai kolektyvo valdybos nariai: V. Rukuiža, A. Smilgevičius (dabar Smilga), A. Stočkus, Stankevičienė ir kiti, kurie, bendradarbiaudami su visais likusiais nariais, išlaikė darnų sugyvenimą ir tinkamą pusiausvyrą iki paskutiniųjų dienų.

(Nukelta į 2 psl.)

„Dainavos“ ansamblis su dirigentu Stepu Sodeika 1952 metais Čikagoje.

Šiame numeryje:

Poezija stebina • Lietuvių meno ansamblio „Dainava“ 50 metų sukaktis • Rainer Maria Rilke (1875–1926) eilėraščių vertimai • Leidžiama muziko Aleksandro Kačanausko (1882–1959) kūryba • Pasakoja nauji ateiviai iš Lietuvos

„Dainava“ mini auksinį jubiliejų

(Atkelta iš 1 psl.)

I Čikaga

Dauguma dainavičių atvyko į JAV ir apsigyveno Čikagoje. 1950 metų vasarą iš Vokietijos atvyko ir ansamblio dirigentas muzikas Stepas Sodeika. (Kelio asmenų atvyko dr. A. Gylio sudarytomis darbo sutartimis.) Dainavičiai, būdami drausmingi, dirigentui atvykus čia, vadovaujami Albino Dzirvono, greit sujudo, atgaivindami vėl Lietuvos meno ansamblį „Dainava“. Nemažas skaičius naujų entuziastų papildė kolektyvo eiles, kuris per trumpą laiką išaugo iki 80 asmenų.

Pirmą kartą JAV, Čikagoje, ansamblis suruošė religinį koncertą Šv. Kryžiaus bažnyčioje (1950 m. spalio 8 d.) Nors šis koncertas buvo paruoštas per labai trumpą laiką, bet jį reikia laikyti pavirkusiu, nes klausytojams paliko jaukią religinę nuotaiką.

Vėliau su nemažesniu pasisekimu surengė vokalinių koncertų, dalyvaujant operos solistui Algirdui Brazilui ir solistei Stasei Klimaitėi. Po to, pastatė premjerą režisieriaus Gasparo Veličkos „Nemunas žydi“. Kanados lietuvių kviečiamas, ansamblis du kartu aplankė kanadiečius, ir Toronte atliko vokalinių koncertų (su operos solistu Algirdu Brazilu ir Stase Klimaitė), apie kurį net kanadiečių spauda palankiai atsiliepė. Pastatė Gasparo Veličkos „Nemunas žydi“ ir davė religinį koncertą bažnyčioje. Čikagoje BALF'o apskrities suruoštamam labdaros tikslams vakare „Dainava“ pastatė Gasparo Veličkos „Švento Jono vabalėliai“. Čia nepamiršamas didelis kolektyvo narių tautinis supratimas bei artimui pagalba, nes gautą pelną — 531.06 dolerių paskyrė Diepholz'o lietuvių gimnazijai Vokietijoje.

Pirmąją „Dainavos“ JAV-se valdybą sudarė: pirmininkas Albinas Dzirvonas, vicepirmininkė Joana Kaukoriūtė (dabar Krutuliene), sekretorė Sofija Dziugienė, kasininkas Petras Griganaivičius ir valdybos nariai — Albertas Stokčas bei Vytas Radys.

Naujas didžiulis koncertas

„Dainava“, žengdama JAV į antrus darbo metus, 1951 m. spalio mėn. 7 d. Chicago Civic Opera rūmuose davė koncertą, kuriame buvo atlikti nauji muzikiniai kūriniai, dalyvaujant Metropolitan operos solistei Polynai Stoskai, sopranui, ir solistui Stasiui Baranauskui, tenorui. Koncertą ruošė Tėvai Marijonai naujos lietuviškos aukštesnės mokyklos, vienuolyno koplyčios ir spaustuvių statybos fondo reikalingam.

Pasiekia aukštą muzikinį lygį

Dirigento Stepo Sodeikos šviesi asmenybė, muzikinis sugebėjimas

„Dainavos“ ansamblio dabartinė vadovybė: (sėdi, iš kairės) Rita Likanderytė, ansamblio dirigentas Darius Polikaitis, ansamblio pirmininkė Danguolė Ilginytė; (stovi, iš kairės)

Vincas Bazis, Yolanda Budelskytė-Lass, ansamblio chormeisteris Audrius Polikaitis, Daiva Skuodytė ir Juozas Vieraitis. Jono Tamulaičio nuotrauka

Nauja era

mas ir patriotiškas nusiteikimas, turėjo daug įtakos ansamblio nariams ir auditorijos masei. Čikagoje, nuo pat pirmųjų pasirodymų, turėjo didelį pasisekimą ir lengvai įsijungė į lietuvių kultūrinę veiklą. Stepas Sodeika sėkmingai „Dainavai“ vadovavo iki savo paskutinių dienų. Žymesni jo pastatymai buvo: oratorijos — Rossini „Stabat Mater“, Beethoven'o „Kristus Alyvų daržė“, C.B. Adams „Betliejaus žvaigždė“, S. Mercedantes „Septyni Paskutiniai Kristaus žodžiai“ ir Bruno Markaičio, SJ „Kancios naktis“. Koncertai vyko Šv. Kryžiaus bažnyčioje. Iš lietuviškų kantatų yra minėtinos Česlovo Sasnausko „Broliai“ ir Juozo Žilevičiaus „Vytauto Didžiojo kantata“, atlikta Chicago Orchestra Hall. Taip pat buvo pastatyta sceninių vaidinimų ir Miko Petrausko — P. Sarpaliaus lyrinė operetė „Šienapjūtė“ ir kiti.

Po Stepo Sodeikos mirties 1964 metais „Dainavos“ vadovavimas atiteko muzikui Algirdui Šimkui, kuris „Dainavai“ talkininkavo paskutiniame Stepo Sodeikos gyvenimo laikotarpyje. Profesoriaus Vlodo Jakubėno žodžiais: „Dainavos choras buvo pasiekęs aukštą muzikinį lygį“. Algirdui Šimkui iš „Dainavos“ ansamblio vadovybės 1965 metais pasitraukus, jo vietą užėmė muzikas Petras Armonas. Jo diriguojami spektakliai taip pat turėjo pasisekimą. 1968 metais minint 50 metų Lietuvos nepriklausomybės sukaktį, Civic

Opera salėje, Čikagoje, „Dainavos“ ansamblis atliko Juliaus Gaidelio „Kovotojai“ (žodžiai Stasio Santvaro). Simfoninio orkestro palydėtas ansamblis, diriguojamas Petro Armono, su solistais Dana Stankaityte, Antanu Pavasariu ir Arnoldu Voketaičiu, išpūdingai atliko nelengvą kūrinių. Minint „Dainavos“ ansamblio 25 metų sukaktį, 1970 metais buvo suruoštas Šv. Kryžiaus bažnyčioje religinis koncertas, o 1971 metais buvo statoma operetė „Sidabrinė diena“, Anatolijaus Kairoio tekstu, Broniaus Budriūno parašyta muzika. Tuo laiku Vladas Jakubėnas rašė: „Šis pastatymas tuo skiriasi nuo ankstyvesnių „Dainavos“ ansamblio vaidinimų, kad jo satyriškai-komiškas tekstas yra iš šių dienų mūsų naujųjų ateivių gyvenimo, o muzika — švelniai naujoji, laisvos Br. Budriūno kūrybos“.

Dirigentui Petrui Armonui iš pareigų pasitraukus 1973 metų pradžioje, buvo pakviesta muzikė Audronė Simonaitytė, neseniai atvykusi iš okupuotos Lietuvos. Po trejų metų sėkmingo darbo Audronės Simonaitytės darbas su „Dainava“ pasibaigė, jai išsikėlus iš Čikagos. „Dainava“ daugiau negu trejus metus buvo be dirigento, nes kito nesisekė surasti. Bet nėra to blogio, kad neišeitų į gerą. Muzikui Aloyzui Jurgučui atbėgus iš okupuotos Lietuvos ir apsisistojus Čikagoje, jis buvo pakviestas ir sutiko būti muzikiniu vadovu „Dainavos“ ansambliui.

tis, kuris auditorijos klausytojų buvo šiltai sutiktas. Po to „Dainavos“ ansamblis davė kelis religinius koncertus: „Žemėn taiką nešiu“, „Tylią šventą naktį“, diriguojant Dariui Polikaitiui, dalyvaujant solistams: Audronei Gaižiūnienei, Danai Stankaitytei, Jonui Vazneliui, Mergelės Marijos Nekalto Prasidėjimo bažnyčioje.

„Dainavos“ ansamblio yra išleistas dvi viešo pardavimo plokštelės: viena — „Tėvynei aukoju“, antra „Garbė Tau, Viešpatie“ — religinių giesmių.

Šiandieną beveik neįmanoma išvardinti „Dainavos“ ansamblio per 50 metų veiklos sritis ir pastatymus. Dainavo lietuvių liaudies dainas, lietuvių kompozitorių kūrinius, buvo statomos oratorijos, muzikiniai veikalai, lietuviškos kantatos, ruošiami religiniai koncertai, dalyvaujant kviesiems solistams: Stasiui Barui, Algirdui Brazilui, Algiiui Grigui, Audronei Simonaitytei-Gaižiūnienei, Stasei Klimaitėi, Daliai Kučienienei, Valentinui Liorentui, Romai Mastienei, Margaritai Momkieni, Vytautui Paulioniui, Antanui Pavasariui, Danai Stankaitytei, Polynai Stoskai, Janinai Šalnienėi, Juliiui Savrimui, Rimui Strimačiui, Jonui Vazneliui, Arnoldui Voketaičiui. Kitą talkininkų dalį sudarė dirigentų padėjėjai, režisieriai, dailininkai, tautinių šokių vadovai ir valdybų pirmininkai.

Lietuvių meno ansamblis „Dainava“ per 50 metų atliko puikią ir didingą savo misiją lietuviškame išeivijos gyvenime, garsinant Lietuvos vardą, dainą, ir religinių giesmių grožį svetimųjų tarpe. Daina mus visus stiprino, jungė, guodė varguose, puoselėjo tautinę samonę, stiprino tikėjimą į buvusios pavergtos Lietuvos nepriklausomybės atstatymą. Per 50 veiklos metų „Dainavos“ ansamblio veidai keitėsi, bet „Dainava“ išliko gyva, jauna ir tebėra veikli iki šių dienų. Nėra žinoma ir dabartinėje Lietuvoje panašaus kultūrinio vieneto, kuris galėtų lenktyniauti savo amžiumi su

„Dainavos“ ansambliu. 1982 metais „Dainavos“ ansamblio buvo pastatyta „Vilniaus pilies legenda“ — libretto Aurelijos Balašaitienės, muzika Aloyzo Jurgučio. Tais pačiais metais buvo pastatytas muzikinis montažas „Tėvų šalis“ — Nijolės Jankutės literatūrinis apipavidalinimas, muzikinis vadovas — Aloyzas Jurgutis. 1985 metais „Dainava“ kartu su Lemont'o lietuvių tautinių šokių grupe „Spinduliu“ pastatė lietuviškų vestuvių dainų ir šokių spektaklį Chodle auditorijoje, Cicero, Ilinoio, amerikiečių visuomenei. Dainoms ir šokiams vadovavo Rasa Šoliūnaitė-Poskočimienė. 1986 metais kartu su „Spinduliu“ parodė „Lietuviškas vestuves“, tekstas — Danutės Brazytės-Bindokienės, muzika — lietuvių liaudies melodijos, harmonizuotos lietuvių kompozitorių. 1988 metais „Dainava“ pastatė „Lietuviškas užgavėnės“, tekstas — Danutės Brazytės-Bindokienės, lietuviškų užgavėnių pavaizdavimas, muzika — lietuvių liaudies melodijos, harmonizuotos lietuvių kompozitorių. Dirigentas ir spektaklio vadovas Darius Polikaitis. Muzikos vadovė Rasa Šoliūnaitė-Poskočimienė. Dariaus Polikaitio atėjimas į „Dainavą“ ansamblių buvo nuoširdžiai sutiktas, duodantis daug vilčių „Dainavos“ testinimui.

1990 metais „Dainava“ pastatė muzikinį vaidinimą liaudies temomis „Kai papartis žydi“. Autorė Danutė Brazytė-Bindokienė. Dirigentas — Darius Polikaitis.

Hanau pabėgėlių stovyklą Vokietijoje dažnai lankydavo Amerikos kariuomenės ir valdžios pareigūnai. Dainavičių tautiniai drabužiai juos sutikdavo ir atstovaudavo lietuviams stovykloje. Iš kairės: Sofija Dziugienė, Elena Krasauskienė, neatpažinta ir Irena Borisienė (dabar Geležienė). Viduryje, už Krasauskienės, matyti prof. dr. A. Gylys, Hanau lietuvių stovyklos vadovas 1947 metais.

„Dainavos“ ansamblis su dirigentu Stepu Sodeika vienos repetacijos metu Hanau stovykloje, Vokietijoje, 1949 metais.

„Dainavos“ ansamblis.

„Dainavos“ ansamblis šiais metais švenčia 50 metų jubiliejų. Šią istorinę šventę tinkamai paminėti yra sudarytas komitetas, kuriam vadovauja Irena Kriauciūnienė. Ta proga „Dainavos“ ansamblis ruošia specialų koncertą balandžio 23 dieną, sekmadienį, 2 valandą po pietų Marijos aukštesniosios mokyklos auditorijoje. Diriguos Darius Polikaitis.

Minimas komitetas ruošia pokylį tos pačios dienos vakarą Condessa del Mar pokylių salėje. Būtų labai gražu, jei visuomenė gausiai dalyvautų, nes „Dainavos“ ansamblis tikrai yra užsitarnavęs mūsų visų pagarbos, o lietuvių kultūros istorijoje garbingą pažymėjimą.

Geriausios sėkmės ir ilgiausių metų linkime „Dainavos“ ansambliui.

„Dainavos“ ansamblio moterų choras vieno koncerto metu 1993 metais Čikagoje.

„Dainavos“ ansamblio vyrų choras koncerto metu 1993 metais Čikagoje.

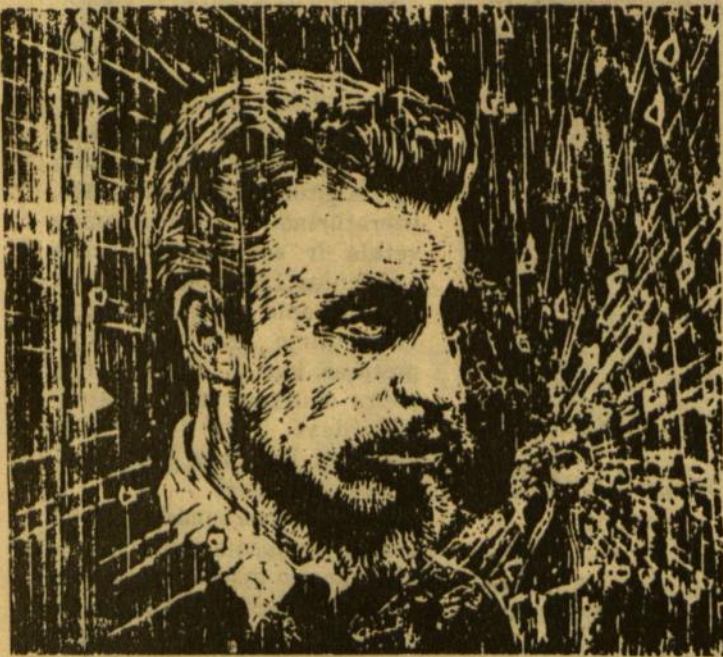
Jono Tamulaičio nuotraukos

„Dainavos“ ansamblis gieda šv. Mišių metu Palaimintojo Jurgio Matulaičio koplyčioje, Lemont, Ilinoio, 1993 metais.

Jono Kuprio nuotrauka

Rainer Maria Rilke (1875–1926)

Dorothy Mandel

Rainer Maria Rilke (medžio raižinys)

RIMTA VALANDA

Kas dabar kur nors verkia pasauly,
be pagrindo verkia pasauly,
verkia dėl manęs.

Kas dabar kur nors juokiasi naktį,
be pagrindo juokiasi naktį,
juokias iš manęs.

Kas dabar kur nors eina pasauly,
be pagrindo eina pasauly,
eina į mane.

Kas dabar kur nors miršta pasauly,
be pagrindo miršta pasauly,
žiūri į mane.

BALANDI

Vėlei kvepia giria.
Vyturiai suplasnoję pakėlė
visą dangų aukštyn, kurs mums slėgė pečius;
nors nuogoji diena dar matyt pro medžius,
bet gi popiečiais, gausiai nulijus,
saulės paausintos, šviesios
valandos grįžta,
ir namų, kur į tolumą tiesias,
langai vėl atlyžta,
su triukšmu atsivert jiems pradėjus.

Tad nutyla. Girdi net kritimą
tykesnį lašų akmenų spindesy,
ir šnarėjimai spiestis kiek gali visi
į žerėčius pumpurus ima.

PAVASARIS GRĮŽO

Pavasaris grįžo vėl. Žemė
kaip vaikas, kurs moka eilių,
daug, o daug... Ji premiją ėmė
už žinias, gautas darbų uoliu.

Ją mokė griežtai. Baltumą pažinom
iš žemiškos senio barzdos.
Dabar ką mėlyna, žalia vadinam,
ji išmokus kartos, kartos!

O žeme laisva, laimingoji,
žaisk su vaikais: bėk, tave pasivyti
mes bėgsim. Linksmiausias pagaus!

O ką ji išmoko, ką sužinojo,
ir visa, kas šaknyse surašyta
ir kamienuos, dainuot ji neliausi!

GULBĖ

Pastangos pro tai, kas neregėta,
sunkiai, lyg supančiotam, judėt
primenaėjimą gulbės ramu, lėta.

Ir mirimas bei to pagrindo žlugimas,
ant kurio mes paskirti stovėt,
panašus į jos baimingą nutūpimą
į tuos vandenį, kurie ją meiliai ima
į save ir, kaupe laime, užmiršimą,
bangomis aplinkui supa ją,
o jina be galo tykia ir valingai
drąsiai leidžias neš srove nauja.

PRIEŠ VASAROS LIETŲ

Iš karto parko augmenys žali
nė nežinia ko, bet kažko netenka;
jauti, lyg kas artyn į langą slenka,
nutyla. Bet vėl tuoj išgirst gali

viršūnėm atšlamant lietaus ošimą.
Lyg tyruose Jeronimą meni:
Kažkoks uolumas ir vienuotė ima
kalbėti tais garsais, kai skardesni

jie daros. Salėje kiti žavai:
paveikslai, sienos traukiasi į šalį,
lyg kad jiems nekalbėtumei priminę.

Ir atmuša tapetai kiek pabalę
neaiškiai blausią šviesą popietinę,
kai baiminai, kai vaikas dar buvai.

MOTERŲ GIESMĖ POETUI

Mes taip atsiveriam, kaip ir buitį visa;
mes ne kas kita, o palaima toji.
Kas gyvasty tebuvo kraujas ir tamsa,
tas mumyse kaip siela išbujojo

ir šaukia ji kaip siela. Šaukias ji tavęs.
O tu lyg gražų vaizdą tematytum:
į viską veizdi tu ramus ir nei geidžias.
Dėl to mes manome, kad būti negali tu,

kurio ji šaukiasi. Bet ar nesi, tačiau,
kuriuo visai mes atsikleist galėtume?
Ir kur kitur mes atsivertume plačiau?

Pro šalį eina begalybė su mumis.
O tu esi, kad mes tatau girdėtume,
tad būk išsąkantis mus savo lūpomis.

MEILĖS DAINA

Kaip sulaikyt man savo siela, kad jinai
nelinktų į tave? Ir kaip galėčiau ją
palenkti prie daikto kito, nereikšmingo?
Mielai norėčiau pavedėti ją tenai,
kur kas nors tamsoje pradingo,
toj vietoj svetimoj ir tyloje,
kuri nurimo, kai tava gėlmė įbingo.
Bet visa tai, kas liečia mus abu,
suaidi gaida viena stygos dvi.
Koks instrumentas skirtas groti tai?
Ir koks griežikas laiko rankoj mus tvirtai?
O, daina žavi.

VEIK VISKAS KVIEČIA MUS Į SUTARIMĄ

Veik viskas kviečia mus į sutarimą.
„Atmink!“ mums moja gairė kiekviena.
Diena, kai buvom svetimi, štai ima
mums apsireikšt vėliau kaip dovana.

Kas suskaitys laimėjimus? Kame
mes nuo ankstesnių metų atsiskyrę?
Ką esame nuo pat pradžios patyrę,
jei ne savęs radimą kitame?

Jei ne mūs tikslą skaidrint tamsūmus?
O name, pievos šlaite, žibury,
iš karto visa tai mums atveri,
mus apkabinęs, pakalbintas mūs.

RUDENS DIENA

Viešpatie, metas. Vasarą didžią davei.
Šešėliais dabar saulės laikrodžius denk
ir vėjus paleisk po laukus skriet laisvai.

Nunokti paskutiniam vaisiui reik,
kad duotum dieną, kitą, dar saulėtą,
kad tobula branda jie užderėtų,
ir gaižų vyną saldumu įveik.

Namų kas nepastatė, jų nepastatys,
kas vienas liko, laiko bus mastyti,
budėt, skaityti, ilgus laiškus prirašyti —
ir šen ir ten alėjom jis prisibastys,
kai vėjas ims lapus be gailesčio žarstyti.

ORFĖJUI

(Iš „Sonetų Orfėjui“)

Šlovinti, štai kas! Tam siustas jis buvo,
veržės lyg rūdys iš kieto akmens,
o jo širdis, laikinieji spautuvai
vyno, kurs amžiais žmones ramins.

Dulkėse balsas jo liks neišsekęs,
kol pavyzdys iš dangaus jį paguos.
Visa bus vyndaržis, visa bus kekės,
jo pajautimų išbrendę pietuos.

Ir nė pelėsiai net kriptoj karalių
kaitint melu, ką jis šlovins, negali,
ar nuo dievų jei šešėlis nukris.

Siustas įtvirtint prabėgantį laiką,
urną su garbstymo vaisiais jis laiko,
net mirusiųjų pravėręs duris.

SUKU APLINK DIEVĄ

(Iš „Valandų knygos“)

Gyvenimas mano platėjančiais ratais
praskrieja virš žemės daiktų.
Gal jų nepabaigsiu skirtais man metais,
vis viena bandysiu ryžtu.

Suku aplink Dievą, kur bonia sena,
ir tūkstančius metų suku.
Gal sakalas, audra, ar gal amžina
giesmė aš, suvokt dar sunku.

Aš gyvenu šio šimtmečio dienas
ir dvelksmą lapo didelio jaučiu,
kurį prirašė Dievas, tu ir aš,
bet rankos svetimos jį vers slapčia.

Jauti, kaip naujas puslapis pravyro,
ir viskas gali atsitikt jame.

Jo plotį tylios jėgos tiria
ir žvilgčiojas slaptam įtarime.

O, kur tasai, kuris savu metu
didžiuoju neturtu taip sužibėjo,
jog rinkoj savo drabužius padėjo
ir slėpėsi po vyskupo rūbų?
Visų pats mylimiausiasis šaunuolis,
klestėjęs jauno meto žalume,
Dievo lakštingalų rudasis brolis,
kuris, lyg į ekstazę puolęs,
žavėjos ir grožėjosi žeme. — — —
O, kur tasai Škaistusis nuaidėjo?
Kaip laukia jo, pradžiuoginančio, vargingieji,
širdingai vildamies: jis netoli! — — —

KRISTAUS GIMIMAS

(Iš „Marijos gyvenimo“)

Nejau nežinojai, iš kur pasidarė
nakties tas šviesumas tikrai įstabus?
Štai Dievas, kurs žmones griausmingai taip barė,
per tave pasaulin ateina — meilus.

O gal tu manei, kad didesnis jis bus?

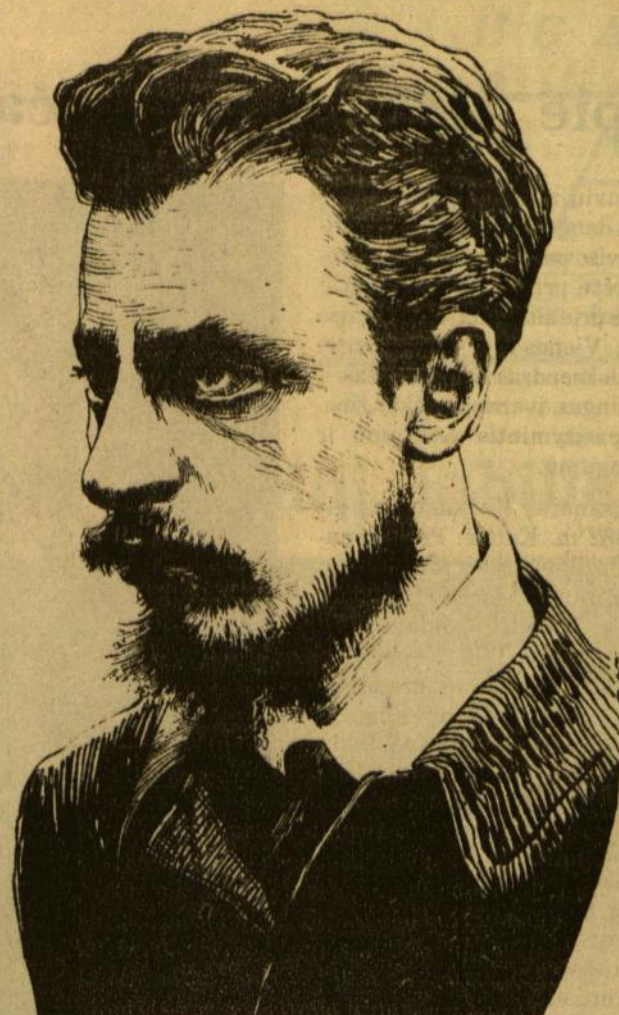
Bet kas gi didybė? Gyvenime savo
likimo jis perėjo tiesius kelius.
Toku jau keliu nė žvaigždė nekeliavo;
o štai tu matai tuos didžius karalius:

jie deda po kojų turtus didelius,

(kuriuos kaip brangiausius jie jam atnašavo),
ir tu gal stebiesi tą jų dovana,
bet žvilgterk garankštėn skarutės tik savo —:
jinai jų brangesnė už turtą aną.

Ir gintarai, norint brangūs gana,
ir puošmenys aukso, ir dūmai kvapnieji,
giliai įsigavę į mūsų jausmus;
kaip džiugint trumpai visa tai mus tesėjo,
palikę mums kartais gal tik aitrumus.

Bet (tu pamatysi): Jis džiugina mus.

Rainer Maria Rilke

Dorothy Mandel piešinys

BALSAI, BALSAI

(Iš „Duino elegijų“)

Balsai, balsai! Klausyk, mano širdie,
kaip šventieji klausydavo: juos pakeldavo
didis šauksmas nuo žemės, o klūpojo jie,
tie neįgalimi ir viską užmiršę.
Taip tai jie klausė. Ne kad tu, Dievo
balsą pakeltumei, o ne. Bet kad dvelksmą išgirstum,
tą iš tylos užgimusia žinia, nepertraukiamą.
Ji sklinda tavin iš jaunų mirusiųjų.
Ir kur tik lankėsi, ar neužkalbino
bažnyčiose Romos, Neapolio jujų likimas?
Ar gal koks įrašas didingai atsivėręs,
kaip neseniai Santa Maria Formosa lentoj?
Ko nori jie iš manęs? Nusimesiu aš
neteisybės atšvaitą, kurs jų dvasios judesi
kartais gal kiek sutrukdė — — —

Tikrai, keista žemėje nebegyventi,
nei besilaikyt papročiu, vos tik išgytų,
nei kalbinti rožes, ar daiktus kitus,
tiek žadėjusius žmogiškai ateičiai;
ir jau nebebūt, kuo įpratęs buvai
taip labai rūpestingose rankose, dėti
į šalį net savo vertę lyg žaislą sukultą.
Keista jau nebetenkinti norų. Keista
matyti, kaip visa padrinka. Ir mirimas vargingas,
ir pilnas jis paniekos, iš lėto pajutus
jau amžinybę. — Betgi klysta gyvieji,
kad skiria per daug [tas sritis].
Angelai (sako) dažnai nė nežinoję,
ar jie vaikšto tarp gyvųjų ar mirusiųjų.
Amžinoji srovė abiejose srityse pasigauna
visus amžius ir abiejose dunda virš jų — — —

Vertė ALFONSAS TYRUOLIS.

Rainer Maria Rilke (1875-1926) — vienas iš pačių žymiausių 20-ojo amžiaus Vakarų pasaulio poetų, nuo kurio gimimo šimt sueina 120 metų. Gimė Prahoje, austrų-čekų šeimoje, gaudamas antrą vardą Maria, kaip motinos lauktos dukrelės vardą, ir 5 metus buvo auginamas kaip mergaitė. Mokėsi karo ir prekybos mokyklose, vėliau studijavo teisę, filosofiją, literatūrą, kuriai ir pašventė visą gyvenimą. Daug keliavo, apsidodamas ir kurdamas dažniausiai pilyse. Kelionės į Rusiją rezultatas — *Valandų knyga*, kur įmantria poezijos forma pasireiškė kaip mistinis „Dievo ieško-tojas“. Be prancūzų simbolistų jam nemaža įtakos turėjo garsusis prancūzų skulptorius Rodin. Tą įtaką ypač rodo *Naujos eilės*, kur plastiškai ir preciziškai piešiami daiktai. Paskutiniaisiais savo kūriniais *Duino elegijos* ir *Sonetai Orfėjui* bandė kurti naują poetinę pasaulėžiūrą, ieškodamas jungties tarp gyvenimo ir mirties. Kūrė poeziją ir prozą, rašė vokiečių ir prancūzų kalbomis. Apskritai, Rilkes poezija yra plastiška, muzikali, preciziška, disciplinuota. Plačią modernių jausmų skalę sugebėjo atkurti sunkiai į kitas kalbas išverčiamu stiliumi: kalbos ir stiliaus virtuozas. Turėjo įtakos prancūzų, anglų ir kitų tautų, netgi lietuvių, poezijai. Ilgesnį laiką gyveno Šveicarijoje, kur ir mirė netoli Montreux leukemija. Palaidotas, su pili-grimo sidabro kryžium ant krūtinės, Rarone, Le Valais (Wallis) kantone. Plačiau apie Rilkę ir jo ryšį su Lietuva žr. šių eilių vertėjo knygoje *Lietuvių ir pasaulinės literatūros baruose* (Kaunas: „Spindulys“, 1994).

A. T.

Apie Aleksandrą Kačanauską

Lietuvių tautinės dainų šventės, po daugelio metų vėl suvienijusios viso pasaulio lietuvių, proga derėtų prisiminti tuos, kurie stovėjo prie šios puikios tradicijos ištakų. Vienas iš jų — kompozitorius Aleksandras Kačanauskas — talentingas, įvairiapusiškas žmogus, pasižymintis veiklumu ir dvasingumu.

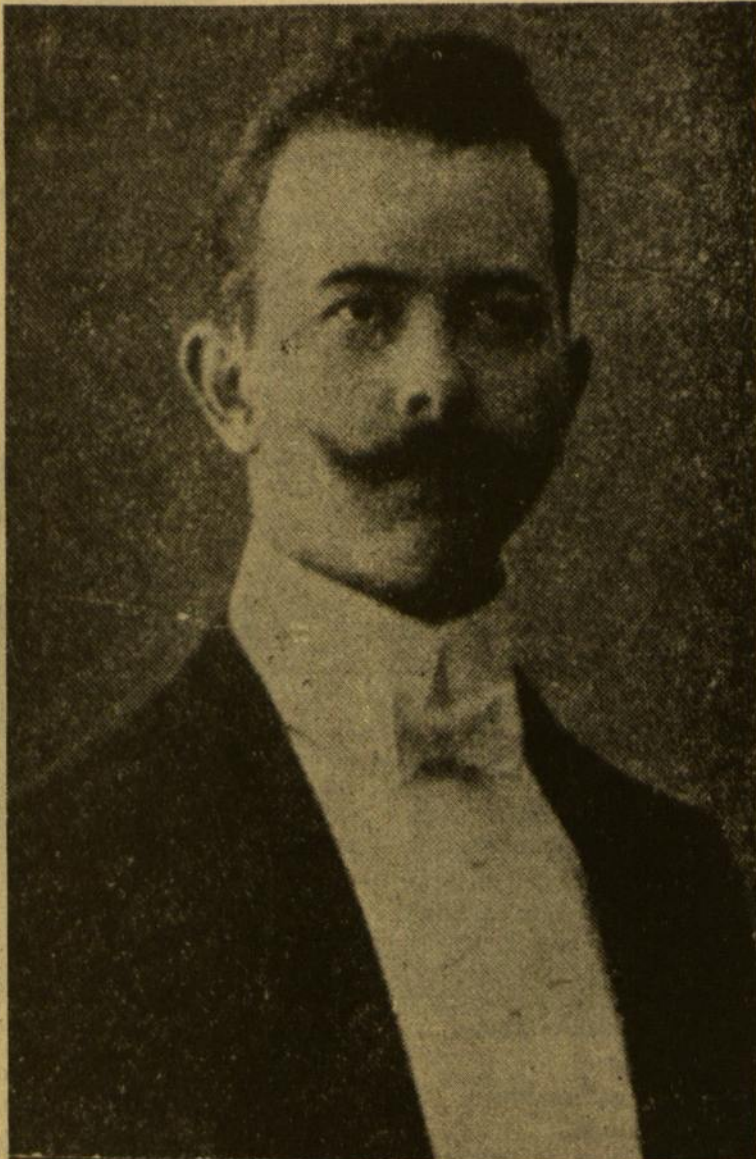
Aleksandras Kačanauskas gimė 1882 m. Kaune. Profesionalaus muziko karjerą pradėjo nuo vargonininko darbo Liepojoje 1900 m. Greitai įsijungė ir į visuomeninę veiklą. Nepaisydamas carinės valdžios draudimo viešai vartoti lietuvių kalbą, A. Kačanauskas organizavo lietuviškus chorus, rengė vakarus-vaidinimus, kuriems rašė muziką, ir kuriuose pats vaidino.

1903 m. kompozitorius atvyko į Rygą, kur tuo metu buvo didelė lietuvių kolonija. Čia A. Kačanauskas vargonavo ir tęsė lietuvių tautinės savimonės žadinimo darbą. Rygoje jo iniciatyva buvo suvaidinti spektakliai „Pilėnų kunigaikštis“, „Kestučio mirtis“, „Živilė“, „Mindaugas“ ir kiti kūrinių, kuriems jis pats sukūrė muziką.

Karo metu pasitraukė į Petrąpili, kur vargonavo ir ruošė lietuviškus vakarus-koncertus, iš kurių gautą pelną skyrė lietuviams pabėgėliams šelpi. Tą šią veiklą bolševikų valdži buvo įkalintas. Tik 1920 m. Lietuvos Raudonojo Kryžiaus pastangomis buvo iškeistas į Lietuvą kalintus komunistus ir galėjo su šeima grįžti į gimtąjį Kauną.

Grįžęs į Lietuvą kompozitorius tuojau organizavo lietuviškos operos įkūrimą. 1921 m. sudarė pirmuosius 9 varpus, atvežtus iš Amerikos Karo muziejaus bokštui. Kartu su kan. A. Sabaliausku važinėjo po kaimus užrašinėdami lietuvių liaudies dainas ir instrumentines melodijas, daugelį kurių A. Kačanauskas vėliau harmonizavo.

Nuo 1922 m. A. Kačanauskas pradėjo dėstyti Grigaliaus chorą ir Bažnytinės muzikos istoriją

Aleksandras Kačanauskas apie 1910 metus Rygoje.

Kauno universiteto Teologijos-Filosofijos fakultete. Iki pat mirties 1959 m. jis dirbo pedagoginį darbą — muzikos mokykloje, vėliau konservatorijoje.

Daugelyje muzikos barų A. Kačanauskas buvo pradininkas. Jo organizuotas choras buvo pirmasis Lietuvos choras, išvykęs gastroluoti į užsienį. Kompozitorius įdainavo vienas pirmųjų lietuviškų plokštelių, panaudodamas lietuviškas melodeklamacijas bei kanklių, muziką. Jis buvo pirmasis, surengęs viešus vargonų muzikos koncertus Lietuvoje, Kauno Jėzuitų ir Igulos bažnyčiose, bei Panevėžyje.

Už nuopelnus Lietuvos kultūrai A. Kačanauskas buvo apdovanotas Lietuvos Nepriklausomybės medaliu bei Gedimino ordinu, garbės raštais.

Deja, per 50 sovietinės valdžios metų jis buvo nepelnytai pamirštas, ir daugelis žmonių, o ypač jaunimas, nežino, kas buvo Aleksandras Kačanauskas ir ką gero jis padarė Lietuvai. Norintiems plačiau susipažinti su A. Kačanausko biografija galima rekomenduoti monografiją „Aleksandras Kačanauskas“, kurią parašė ir savo lėšomis išleido jo duklė Aldona Kačanauskaitė-Zaborienė.

V.T.

Leidžiama Aleksandro Kačanausko kūrinių rinktinė

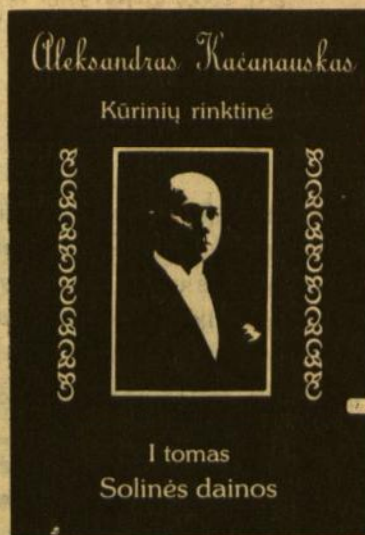
Korporacijos „Neo-Lithuania“ leidykloje Kaune ką tik išleistas jau antras kompozitoriaus, pedagogo, chorvedžio Aleksandro Kačanausko (1882–1959) kūrinių rinktinės tomas. Ruošiami dar du. Leidyba ir jos finansavimu rūpinasi Kaune gyvenanti kompozitoriaus dukra Aldona Kačanauskaitė-Zaborienė. A. Kačanausko kūrinių rinktinės tiražas — tūkstantis egzempliorių.

Pirmajame tome, kurį sudarė, redagavo ir įžangą parašė Vaclovas Juodpusis, pristatomos A. Kačanausko solinės dainos — apie 50 kūrinių balsui ir fortepijonui. Pasak V. Juodpusio, „rinkinys turėtų prisidėti prie A. Kačanausko kūrybinio palikimo propagavimo, juk pokario dešimtmeciais daug jo vokalinų miniatiūrų buvo nepelnytai pamirštos“.

Antrasis tomas (jo rengėjas ir redaktorius Darius Kučinskas) sudarytas iš chorinės muzikos: harmonizuotų lietuvių liaudies dainų ir originalių kompozicijų (religiniai chorai palikti ketvirtajam tomui). Didžiąją knygų dalį, pasak D. Kučinskio, sudaro „dar nepublikuotos chorinės dainos, kurių autografaai saugomi Literatūros ir meno archyve Vilniuje“. Taip pat įtraukti maršai, himnai, lopšinės, kompozicijos Maironio ir V. Mykoliaičio-Putino žodžiais.

Už moralinę ir materialinę paramą leidžiant du pirmuosius kompozitoriaus kūrybinio palikimo tomas A. Kačanauskaitė-Zaborienė dėkoja Švedijoje gyvenančiam kultūros veikėjui J. Linguiui, Švedijos lietuvių bendruomenės pirmininkui K. Gumauskui, Švedijos baltijiečių organizacijai „Baltiska Humanistika Foerbundet“, JAV lietuvių tautinės kultūros fondo valdybai, visiems iš-eivijos lietuviams.

Spaudai ruošiami dar du A. Kačanausko kūrinių tomai: „Instrumentiniai kūrinių“ ir „Giesmės“. Kompozitoriaus dukra A. Kačanauskaitė-Zaborienė yra jau

garbingo amžiaus. Jai ne tik sunku platinti savo iniciatyva leidžiamą tėvo kūrybinį palikimą, bet ir trūksta lėšų.

A. Kačanausko kūrinių rinktinės leidėja jau yra paskelbusi prenumeratą paštu. Siūlo užsiprenumeruoti kiekvieną tomą atskirai (kaina 10 Lt + 1 Lt pašto išlaidoms) arba visus keturis tomus kartu (kaina 30 Lt + 4 Lt pašto išlaidoms). Smulkesnę informaciją suteiktų ji pati telefonu 73-01-32 Kaune (Voveraičių g. 3, 3009).

Vida Savičiūnaitė

„Drauge“ galima gauti:

• **Aleksandras Kačanauskas. KŪRINIŲ RINKTINĖ.** I tomas. Solinės dainos. Kaunas: Leidykla „Korp' Neo-Lituania“, 1994. Sudarė, parengė ir redagavo Vaclovas Juodpusis. Turinys: kūrinių balsui ir fortepijonui — originalios solo dainos ir harmonizuotos lietuvių liaudies dainos. 166 puslapių. Kaina — 12 dolerių.

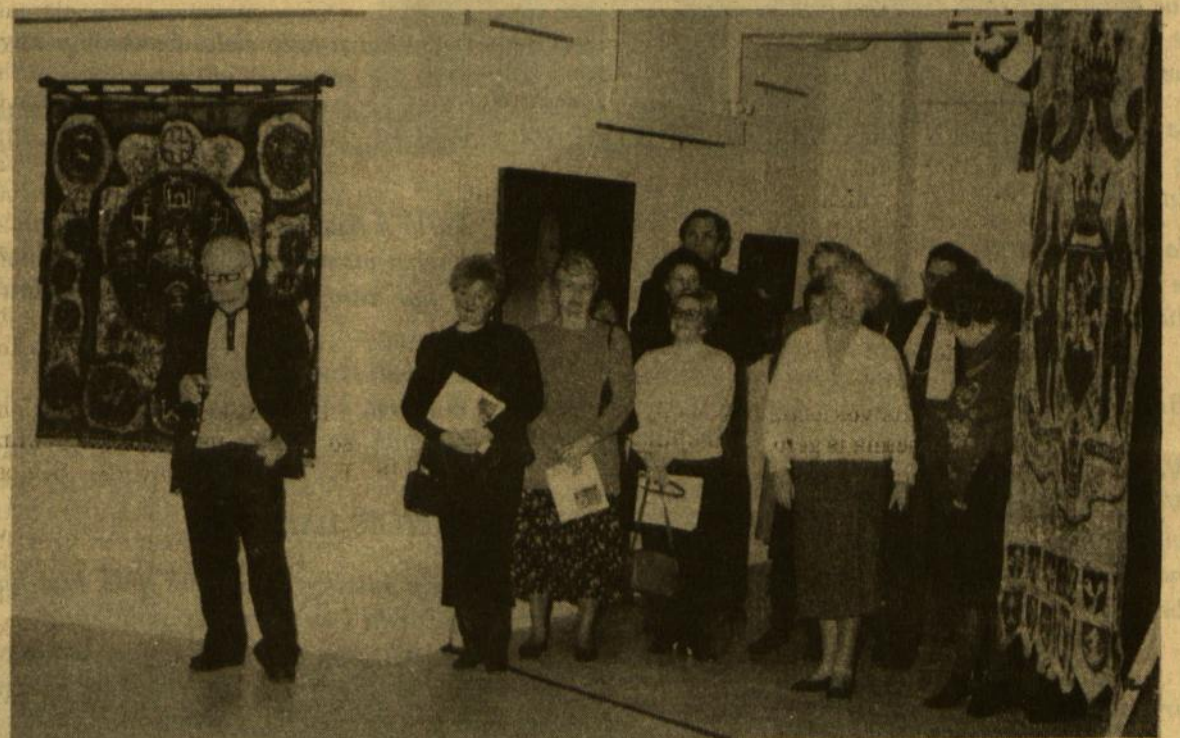
• **Aldona Kačanauskaitė-Zaborienė. KOMPOZITORIAUS**

Straipsnis apie Algirdą Landsbergį čekų teatro žurnale

„Kad pasaulis išgirstų tiesą apie mano tautą“ — tokiu pavadinimu čekų žurnalas *Divadlo* (teatras) 1995 m. sausio 1 d. numeryje išspausdino straipsnį apie Algirdo Landsbergio pjeses, literatūrinę bei visuomeninę veiklą ir sovietų okupacijos padarinius Lietuvoje. Taip pat rašoma apie jo pasirodymus Tarptautinio PEN klubo kongresuose, kur jo „beveik dviejų metrų ūgis taip pat ryškiai išsiskirdavo, kaip ir Izraelio delegatės Bat Ševa Šiffer ypatingos skrybėlės“.

Apžvelgdamas Landsbergio biografiją, straipsnio autorius, matyt, sumaišo gyvenimą su pjesė „Penki stulpai turgaus aikštėje“, paversdamas Landsbergį „partizanų ryšininku“ ir jį išvesdamas iš Lietuvos 1948 metais.

ALEKSANDRO KAČANAUSKO ASMENYBĖS BRUOŽAI IR MUZIKINĖ VEIKLA. Atsiminimai. Dailininkė — Ž. Šalienė. Spausdino „Aušros“ spaustuvė. Kaunas, 1992. 64 puslapiai. Kaina — 1 doleris.

Šių metų vasario 4 dieną Lietuvių dailės muziejuje, Lemont, Illinois, atidaro dailininkų iš Lietuvos parodą „I svečius, bet pas savus“.

Jono Tamulaičio nuotrauka

Šiaurys Narbutas

Naujojo emigranto dalia (1)

Šią žiemą Kalifornijoje buvo šalta. Tik kaunietaiškis užsispyrimas vertė išsimaudyti. Paslaugusis Antanas Mikalajūnas, padavėnės įvairioms Lietuvos organizacijoms apie dvidešimt video kamerų ir aišę kitų gėrybių, leido paplaukinti jo daugiaabučio baseine. Strikuoti amerikiečiai baugščiai stebėjo mano šiaurietiška turškimasi ir žarstė kandžius sąmojus:

— Sibire nepražūsi, kai Žirinovskis pasitvarkys pas jus!

— Misteri, kaip vandenėlis?

Žvaliai nusibeldžiau į ko gero turtingiausią pasaulyje lietuvių parapiją Los Angeles. Algimantas Žemaitaitis pakvietė pasižiūrėti jo režisuoto giliai tautinio pastatymo. Susirinko saujelė naujųjų emigrantų. Su jais visuomet įdomu paplėpėti. Siurbčiodamas skystą kavytę (anot niujorkiečio Vytauto Palubinsko amerikietiška kava reikėtų vadinti lietsargio sriuba) viename būrelyje pastebėjau keistoką blondiną. Jis garsiai šūktelėjo ir juokėsi pilna gerkle. Prisigretinau ir nugirdau, kad vyrukas dirba kažkur už didmiesčio esančiuose senelių namuose. Pristatčiau, kaip beveik visų nemėgstamos profesijos atstovas, pavaišinau linksmuoliu alumi ir jis sutiko papasakoti man savo nerafinuotą istoriją.

***

Valdas augo Lietuvos pajūryje. Nuo mažens svajojo plaukioti laivais, susirasti žmoną Indonezijoje ir gyventi po palmėmis. Ten, kur niekuomet nesninga ir žmonės negeria stiprių gėrimų, kad sušiltų. Jis visuomet garsiai šūktelėdavo ir dažnai gaudavo pylos nuo dar įžulesnių, nei jis, chuliganų, todėl negalėjo pakesti pilkosios gimtinės ir naktimis sapnuodavo užjūrio žiburius.

Prieš pusmetį Valdas laimėjo vizų loterijoje leidimą dirbti JAV. Nubėgo į bažnytelę ir net užpiko mišias už geradarių, tačiau tik Amerikoje sužinojo, kad loteriją sponsoriauja Amerikos telefonų kompanija MCI. Jie suinteresuoti naujaisiais emigrantais, nes pastarieji dažniausiai ir ilgiausiai kalba telefonu su namiškiais. Biznis yra biznis.

New York'e Valdas pirmiausiai apsilankė lenkų-rusų-ukrainiečių darbo agentūroje „Everestas“. Teko jiems sumokėti 250 dolerių, tačiau darbą gavo tuojau pat, nors anglų kalbos beveik nemokėjo.

Taip vyrukas atsidūrė saulėje Kalifornijoje. Jis tapo milžiniškų senelių namų valgyklos indų plovėju. Pirmiausia jį apmokė lenkai, jaunutis studentas Tomašas. Valdas patyrė šoką, nes Tomašas pats klaidingai nekentė šio darbo ir svajojo apie studijų tęsimą Lenkijoje. Jaunasis mokytojas rodė pirštų į indų plovimo mašiną ir postringavo:

— Štai didysis baubas. Kai ją įjungi, turi taip suktis, kad ji nesustotų ir nedirbtų tuščia. Indus reikia žaibiškai krauti į šias dėzes, tuo pat metu išiminti jau išplautus, vis dar nešvarius mesti į kubilą su chemikalais, o švariuosius momentaliai rūšiuoti. Didžiasias lėkštes krauti į krūvas lentynose. Stirtos turi būti vienodo aukščio, ne per sunkios ir atitrauktos nuo sienos. Vidutinės lėkštelės surenkamos milžiniškose plastmasinėse dėžėse, o mažosios metaliniuose loviuose. Puodeliai — padėkluose, šaukštai dėžutėse, peiliai ir šakutės apvaliuose induose su užrašu ATT. Ir jei nespėsi išplauti indų ir įrankių iki priešpiečių, tai kaltink tik save. O jei skubėdamas paliksi nešvarius — dar blogiau!

Nuo informacijos srauto Valdui sukosi galva. Darbas krito iš rankų, tačiau pats įstaigos

bosas jį nuramino:

— Duosiu tau kitą mokytoją. Viskas bus OK.

Leopoldas buvo panašus į prancūzų komiką Luji de Fiunesą. Bendrauti su juo lengva ir malonu. Leopoldas ramiai išdėstė visą sistemą:

— Reikia skubėti iš lėto ir dirbti ne rankomis, o galva. Atsiveži vežimėlį su nešvariais indais, prisipliumpini į kriauklę vandens, iberi chemikalų ir pirmiausia suberi visus puodelius. Tai garantuoja, kad kavos ir arbatos pageltimų nebus. Kol rūšiuoji peilius, šaukštus ir šakutes, išplautas lėkščių dėžes krauni vieną ant kitos, taip indų plovimo mašina dirba nesustodama ir tu spėjai laiku atlikti egzekuciją. Čia ne darbas, o kurortas. Geriau nei socializme. Va, kai aš dirbau Glendelio restorane, tai buvo pirtelė! O čia — vieni niekiai.

Valdas nusiramino. Per dvi dienas jis išmoko puikiai dirbti, atsidėkodamas nupirko Leopoldui slyvų ir šokoladą. Jie susidraugavo ir vakarais žaisdavo tūkstantį, kortuodami pa juokaudavo apie Vilniaus kraštą ir Suvalkus. Kai draugas priremdavo lietuvių istoriniais faktais, Valdas pakeldavo rankas į viršų ir sakydavo:

— Gerai, atiduodu jums Vilnių, bet tuomet grąžinkite Gdanską vokiečiams.

***

Valdas nuo alaus palinksmėjo. Norėjau daugiau iš jo išpešti. Paprašiau papasakoti apie pačius senelių namus.

***

Tie senelių namai iš tikrųjų yra žmonių su nestipriais psichikos sutrikimais prieglauda. Valstybė moka namų savininkui už neturtinųjų priežiūrą. Amerikiečiai nenori tokiose įstaigose dirbti, tačiau naujieji emigrantai, nemokantys kalbos, čia užsibūna. Maistas ir lova — nieko nekainuoja. Per savaitę į rankas gauna 200 dolerių. Valdui tai nemaži pinigai. Per mėnesį jis sutaupo apie šešis šimtus. Laiko,

žinoma, banke. Šiek tiek pinigų išleidžia, aplanko lietuvišką parapiją, nusiperka vaisių, knygų apie keliones.

***

Išraudęs Valdas mielai papasakoja įdomias smulkmenas. Atrandu ir aštresnių klausimų: — Ar taip vienas ir gyveni? Nesunku be moters?

— Nepatinka man čionykštės. Viena senutė kvietėsi į svečius. Pavaišino vynu, bet man kažkaip ilgu mano kaimietukės iš Gargždų. Žinau, kad ji negudri, bet linksma ir neapgaus. Nepaliks manęs, jei aš susirgsiu, nepriekaištaus, kad uždirbu mažiau už virėją ar ūkvedį, nenorės pirkti batelių už šimtą dolerių.

— O kaip tavo Indonezija?

— O dabar svajoju apie povestuvinę kelionę į Havajus. Aš blaiviai maštau. Tai visai nebrangu. Už du mėnesius mano darbo praleisime ten savaitėlę. Jei turėsime sveikatos, norėčiau ir aplink Lietuvą apvažiuoti, tik kad tie policininkai banditus išgaudytų. Čia laikraščiai rašė, kad Tbilisyje jau sutvarkė. Žmonės gali ir vakare ramiai vaikštinėti. Nejaugi mes kokie didžiausi Europos žiopiai ir kvailiai?

— Bet grįši?

— Negreitai. Kol galui, dirbsiu čia. Jei vesių savo panelę, tai ji gaus leidimą dirbti ne tuojau. Ir vizą į Ameriką bus ne taip jau lengva išsirūpinti. Gal teks net kelis metus kentėti atskirai. Tuo saldėnis po to bus pyragas.

— O čia nenori gyventi?

— Gal ne. Viskas svetima. Čia aš durnius. O Lietuvoje jau būčiau prie turtingesnių. Vis vien kada nors įsigysiu gražų burlaivį pusšimčiui keleivių ir plukdysiu vasarą turistus iš Lietuvos į Švediją ir atgal. Ir laivą pavadinsiu „Pasaulio bamba“.

— Papasakok ką nors netikėto iš prieglaudų gyvenimo.

— Pataikei kaip pirštu į akį. Prieš kelis

mėnesius kažkas paskambino ir pasakė, kad namuose paslėpta bomba. Buvo jau naktis. Visi miegojo. Mus prikelė aliarmas. Budėtojas liepė evakuoti rezidentus. Ėjome per palatas, kėlėme žmones, prašėme apsirengti ir palikti pastatą. Melavome, kad yra gaisro pavojus, nes bijojome panikos, todėl apie bombą nieko nesakėme. Vienas lenkiukas, toks pat darbininkėlis kaip ir aš, buvo smagiai nusitašęs. Jis apsisiautė apklotą ir šoko koridoriuje dainuodamas:

— Aš dvasia, aš dvasia! Išrūksiu jus iš čia!

Lenkiukas tvatino plaštaka per duris ir džiaugėsi, kad pastatas gali susprogti. Žmonės su lengvais psichikos sutrikimais nustebę žiūrėjo į jį ir skubiai tapsėjo žemyn. Tačiau lauke buvo šalta ir jie vėl sugužėjo atgal, kol mes kitus kėlėme kituose aukštuose. Policininkai tik dūšavo:

— Ką gi, jūs patys kalti. Nesusitvarkote su savo žmonėmis. Mes po dviejų minučių išvyktume į kitą vietą.

Išbalęs bosas prašė:

— Patikrinkite, kur ta bomba.

— Mes čia nespecialistai. Kvieskitės kareivius.

Viskas baigėsi laimingai. Niekas nepanikavo, ligoniniai klusniai vykdė mūsų nurodymus.

Iš ryto visi juokavo apie naktinį nuotyki. Gal tas skambutis buvo kieno nors kerštas? Toks aliarmas šefui nemažai kainavo.

Virėjas ir čia surietė savo versiją:

— Niekas jokios bombos nežadėjo. Draugas paskambino Alikui ir pasiūlė — gal bombtelėkime? Norėjo išgerti, o Alikui teroristas pasivaideno.

***

Padėkojau Valdui už pasakojimą. Jis paprašė straipsnio kopijos ir padėkojo už alų. Išėjau į skambią pietų Kalifornijos naktį. Cikados nustelbė automobilių gausmą. Mintys lengvai nešė aukštyn.

(Pirma iš trijų apybraižų serijos)